

Megemlékezés Fírbás Nándor igazgató úrról

A Fírbás család bajor eredetű. Fírbás Nándor dédapja, Ferdinánd patikus volt egy cseh, illetve egy dél-morvaországi kisvárosban. A nagyapa, Ferdinánd (Nándor) Fírbas Krumanban született, 1822-ben. Édesanyjával 1846-ban a felvidéki Murányba költözött. (A község a vár alatt található, Rozsnyótól és Jolsvától északnyugatra.) Itt lett főerdész a Coburgi hercegi uradalom erdészeténél. 1858-ban feleségül vette Soltész Annát (1839-1902). Két fiuk született: Adolf (Fírbás Nándor édesapja) 1860-ban és Nándor 1863-ban. Amikor apjuk 1863-ban meghalt, édesanyjukkal lőcsei rokonaikhoz költöztek, ahol elvégezték a gimnáziumot. Adolf 1886-ban, miután a selmecebányai akadémián erdőmérnöki diplomát szerzett, szintén a Coburgi hercegi uradalom murányi erdészeténél lett erdőmester. Itt vette feleségül Zarkóczy Ilonát (1875-1927). Három lányuk közül Irma (1893-1964) még Murányban született, Margit már a Pöstyéntől északra fekvő szintén felvidéki községben Moravában (1897-1988). Olga pedig már Skacsányban (1900-1968), mivel 1897-ben oda költözött a család. Az apa a nyitrai érsekségi uradalomban kapott erdőmesteri állást.

Szkacsány, ahol Fírbás Nándor 1908. február 9-én született, egy Nyitrától, Nagytapolcsánytól és Simonytól északra fekvő nyugat-felvidéki község. Amikor az apa, Fírbás Adolf 1917-ben szívroham következtében meghalt, a család budapesti rokonaihoz költözött. A gyerekek nagybátyja, Fírbás Nándor (1863-1932), a szegedi természettudomány-földrajz szakos középiskolai tanár és igazgató magához vette őket. (Az ő unokája az a Fírbás Oszkár, aki ma Budapesten él: 87 éves tanár, erdőmérnök, jelenleg is tanít a soproni egyetemen, és az egyik fontos adatközöm. Apja, szintén Oszkár (1894-1958) unokatestvére volt a mi Fírbás Nándorunknak (szegedi történelem-földrajz szakos középiskolai tanár, igazgató, tanügyi főtanácsos.)

Nándor a középiskola első két évét - akárcsak nővére, Margit - Szegeden járta ki, majd Budapestre kerülve érettségizett, ezek után a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett történelem-földrajz szakos középiskolai oklevelet.

Pályáját 1933-ban kezdte Budapesten „ösztöndíjas óraadónként” a VIII. kerületi Állami Zrínyi Miklós Reálgymnáziumban. Aztán 1934-ben feleségül vette Német Ellát (Komárom, 1912. - Budapest, 1966. II. 29.) Gyermekai: Ella (Budapest, 1936. - Budapest 2008.) és Miklós (Budapest, 1941. - pár hetes korában meghalt).

Az 1930-as évek végén Csopakon egy kis nyaralót vásároltak, melyet Ella 2006-ban adott el.

Firbás Nándor az 1935/35-os tanévtől már a VI. kerületi Állami Kölcsey Ferenc Reálgimnázium „óraadó helyettes tanára”, majd az 1937/38-as tanévben státusza: „helyettes tanár”. (Mellette egy VI. kerületi magán-leánygimnáziumban is óraadó tanár.)

Vagy az 1938/39-es vagy az 1939/40-es tanévtől lett a Kölcsey „rendes tanára”. Az utóbbi tanévtől már olyan adatokat is találtam, hogy akkor már a X. kerületi Állami Széchenyi István Gimnázium „rendes tanára”.

Tanári munkája mellett már az 1930-as évek közepétől rendszeresen ismeretterjesztő cikkeket, tanulmányokat írt az Ifjúság és Élet című földrajzi-természettudományos ifjúsági folyóiratba. (1937 szeptemberétől 1944 végéig 32 írása jelent meg.) A Széchenyi Gimnázium 1942-es évkönyvében Széchenyi Istvánról szóló tanulmánya olvasható. Hét újságban jelentek meg sakkfeladványai (1-1 olasz, német és angol).

Keresztúry Dezső vallás- és közoktatásügyi miniszter 1946. május 13-ai rendeletével Firbás Nándort 1946. június 4-ei hatállyal megbízott igazgatónak nevezte ki a kaposvári Magyar Állami Somssich Pál Gimnáziumba. (Mai nevén Táncsics Mihály Gimnázium). Igazgatói kinevezése szintén Keresztúry Dezső nevéhez fűződik: 1947. január (14.592/1947 V. sz. rendelet). Firbás Nándor az 1946/47-es és az 1947-es tanévben (az államosításig) igazgatta a kaposvári gimnáziumot. Mindkét tanévben a pécsi tankerületben tanulmányi felügyelő is volt. Firbás Nándor 1952-től 1957-ig tanára, illetve igazgatója volt gimnáziumunknak. A színteremtől származó ember szigorú, puritán, humanista elveit és meggyőződését nem tudta összeegyeztetni a Rákosi-korszak zavaros ideológiájával. Többször került emiatt konfliktusba a felsőbb szervekkel, illetve a tantestület egyes tagjaival is. Amikor eljött az 1956-os forradalom, október 27-én szívesen fogadta el a Városi Nemzeti Forradalmi Tanács Végrehajtó Bizottságának tagságát. A forradalom leverése után, emiatt (és még néhány mondvascsinált ürügyre hivatkozva) áthelyezték a balatonfüredi Lóczy Lajos Gimnáziumba. Ezzel kapcsolatban idéznék az akkori keszthelyi művelődési vezetők 1957. november 9-ei jelentéséből, amelyet a Veszprém Megyei Pártbizottságnak küldtek:

„Keszthelyen a gimnázium ifjúsága kiesett az igazgató, illetve nevelő (sic!) kezéből. A tanulók rendszertelenül telefonáltak a környékbeli, sőt távolabbi középiskolákhoz, és tájékoztatták őket az akadémián történekről. Firbás Nándor igazgatót a felettes hatóság leváltotta, és nevelői (!) minőségben (!) a balatonfüredi gimnáziumba helyezte. Meg kell jegyezni azt is, hogy a leváltásba régebbi keletű dolgok hozzájárultak (iskola vezetése, nevelőkhöz való viszonyok.)”

Firbás Nándor a mi osztályunknak történelmet tanított. Széleskörű tudással, nagy tapasztalattal rendelkezett. Nem elégedett meg a szigorúan vett tankönyvi anyag

„leadásával”. Arra törekedett, hogy a tanulók sokrétűbben is megismerjék a tantárgyat, illetve tágabb ismereteket is szerezhessenek. Gondolkodásunk szélesítését és önállóbbá tételét tartotta a legfontosabb feladatának. S így még sajnálatosabbnak tartottuk, hogy eltávolították a gimnáziumból.

Balatonfüreden 1961-ig dolgozott, majd a budapesti Arany János Gimnáziumba került, ahonnan 1968-ban ment nyugdíjba.

Nyugdíjas éveire a már említett unokaöcs, Fírbás Oszkár így emlékezik: „Nagybátyám igen zárkózott, visszahúzó ember volt, aki az igazgatói leváltás okozta traumából sosem tudott kievickélni. Zsörtölődve, morogva élte le életének utolsó tíz esztendejét. (...) Kiválóan sakkozott. Ez volt szinte egyetlen szórakozása. Nemcsak rejtvényeket fejtett, hanem szerkesztett is, és megrendelésre is állított össze feladatokat”.

Fírbás Nándor rövid betegség után 1983. március 22-én, 75 éves korában halt meg Budapesten. Temetése április 11-én volt a Farkasréti temetőben.

Requiem aeternam dona eis, Domine!

(Örök nyugalmat adj neki, Uram!)

Kardos József (1958-B)

Elhangzott a Vajda János Öregdiákok Egyesületének közgyűlésén
2010. június 5-én

